

Texto publicado no suplemento *Nordésia* do Diario de Ferrol, o día 8 de abril de 2007 e no número 1.161 do semanario *A Nosa Terra na semana do 27 de xaneiro ao 2 de febreiro de 2005*.-

A propósito de Leonor

Oaxaca, estado do Sur de México, conta cunha poboación de tres millóns e medio de habitantes, dos cales o setenta por cento son indíxenas (Chatinos, Chinantecos, Mazatecos, Mixes, Mixtecos, Tacuates, Triquis e Zapotecos). Ten uns índices de analfabetismo e de pobreza dos máis altos do país. Fálanse dezaseis linguas e o trinta e oito por cento da poboación non utiliza o español.

A meirande parte das comunidades indíxenas da zona están agrupadas en torno ao CIPO (Consejo Indígena Popular de Oaxaca), un colectivo que reivindica a libre asociación e a autonomía da poboación indíxena. A represión exercida contra das comunidades que constitúen o Consello vén sendo denunciada dende hai moito tempo por diversas organizacións civís e sociais non gobernamentais. Levan anos aturando abusos por parte de autoridades corruptas, ademais de innumerábeis casos de torturas, secuestros, detencións arbitrarias e múltiples acusacións absolutamente carentes de fundamento por parte de empresas multinacionais, ao que hai que engadir os indiscriminados ataques do grupo paramilitar “Antorcha Campesina”.

Leonor López Alavés é unha rapaza de dezaseis anos que vive na comunidade zapoteca de San Isidro Aloapam, na Serra Norte da Oaxaca, zona de importantes recursos madeiros que espertou o interese dunha fábrica de papel vinculada á empresa norteamericana Kinberly Clark.

A mesma Leonor di que de pequena non xogaba porque no tiña tempo para iso (traballaba no campo coa familia). O que lle gustaba era aprender. Describe a súa escola coma unha casa moi vella á que dous días por semana acudían uns mestres que viñan de

moi lonxe porque preferían a vida na cidade ás incomodidades da montaña. Non había cadernos nin máis material escolar que o estritamente necesario. Con once anos rematou os estudos primarios. E isto para un indíxena de Oaxaca significa o final da escolarización de por vida, porque nas comunidades non existen as escolas secundarias. Leonor nunca abandonou a ilusión por estudar e di que o seu soño é chegar a ser avogada.

Cando contaba con once anos a súa comunidade comezou a verse involucrada en problemas por causa da necesidade de máis terras de cultivo, que remataron coa detención de varias persoas, demandados pola propia “Municipalidad”. Moitos decidiron emigrar á capital do estado ou aos Estados Unidos, e os que ficaron na aldea acabaron tomando a decisión de vender os animais para poderen contratar a un grupo de avogados que os defendese, mais o único que conseguiron foi que unha vez mais os enganasen, polo que unha noite fixeron unha xuntanza (nenos e mulleres na súa maioría, porque moitos homes estaban no cárcere) e decidiron abandonar o lugar porque non podían afrontar a desesperada situación na que se atopaban.

Foi por esa época cando entraron en contacto co CIPO a traveso dunha mestra nova que os convenceu de que a única solución posíbel era organizarse loitando en unión con outras comunidades que andan a sufrir o mesmo calvario. Por este tempo Leonor tiña xa catorce anos.

O CIPO comezou a facer o que non fixeran os avogados. A traveso de manifestacións e outro tipo de accións pacíficas reclamaron a solución do problema da propiedade da terra dunha vez por todas, mais o número de detidos non fixo máis que aumentar. Polo que o dez de maio de 2002 convocaron unha marcha de mulleres na capital do estado coa que conseguiron que moitos homes saísen do cárcere.

Pasaron uns meses de aparente bonanza até que un día de agosto de 2003 os paramilitares de “Antorcha Campesina” fixeron unha incursión na comunidade, que se

saldou con ducias de feridos espallados polo monte (incluídas dúas mulleres embarazadas). A Cruz Vermella tardou máis de dez horas en aparecer. Nos hospitais non quixeron atendelos debidamente: non hai nada máis perigoso que un indíxena organizado. Os ataques repetíronse noutras comunidades (Santa María Yaviche, Yucunicuca de Morelos....) polo que o Consello decidiu organizar un “plantón” no zócalo da cidade de Oaxaca consistente en ter unha presenza permanente para que a cidadanía tivese coñecemento do acontecido nas montañas.

O mesmo día catorce de setembro de 2004, véspera das celebracións da Independencia mexicana, os membros do CIPO son brutalmente desaloxados por máis de cen policía das forzas especiais do estado. Prodúcese a detención de catorce persoas, entre elas dúas menores: Leonor, de quince anos, e Kalid, de dezasete, que foron conducidas á “Procuraduría” do estado (“indias pata rajadas, lárguense a su pueblo, no tienen nada que hacer acá afeando la ciudad”). Separáronas, golpeáronas e torturáronas, e non lles deron alimentos nin auga. O único delito de Leonor consistira en gravar nun vídeo todo o acontecido na praza, mais as autoridades do presidio inventaron unha declaración e obrigaron ás dúas rapazas a asinala. Ao día seguinte conducíronas á prisión de alta seguridade de Ixcotel, de onde saíron logo de oito días atroces que nunca vai poder tirar da mente. Cando conta todo isto escápaselle algunha bágoa con forma de interrogación: Para cando o recoñecemento ao dereito das nosas comunidades á propiedade da terra que levamos séculos habitando? Para cando o respecto ás linguas nosas, as culturas propias e as tradicións? Para cando a nosa liberación?

© Xesús Constela Doce, 2005